

ในกลุ่มชาวเขาที่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ หากเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลักษณะการประกอบอาชีพของชาวเขา จะมีลักษณะดังนี้

1. การรับจ้างขายแรงงาน (37.52 %)
2. หญิงบริการทางเพศ²⁴ (20.84 %)
3. ช่างฝีมือ (9.63 %)
4. ทำงานบ้าน (9.03 %)
5. ทำงานในโรงงาน (7.92 %)
6. ทำงานร้านอาหาร²⁵ (7.42 %)
7. ค้าขาย (2.52 %)
8. ทำงานในภาครัฐ/เอกชน (2.38 %)

จากข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานนอกชุมชนของชาวเขาและลำดับอาชีพข้างต้น ชาวเขาที่ทำงานนอกหมู่บ้านมากที่สุดคือ ชาวเขาในจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา เชียงใหม่ และลำปาง สำหรับชาวเขาที่ทำงานนอกหมู่บ้านน้อยที่สุดคือ ชาวเขาที่อยู่ในจังหวัดตาก เพชรบูรณ์ และแพร่

ชาวเขาส่วนมากที่ทำงานนอกชุมชนในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ โดยมาทำงานรับจ้าง ซึ่งเป็นงานที่ใช้แรงงานและเป็นงานที่คนไทยไม่ทำ ในปัจจุบัน ในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนชาวเขา 1,500 คน ถือบัตรสีฟ้า จีนฮ่อ ไทยลื้อ ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า ซึ่งนายจ้าง ให้ทำงานประเภทที่ไม่ใช้ความรู้แต่ ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมากมักเป็นกรรมกรในงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ บ้างก็ทำงานรับจ้างก่อสร้าง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชาวเขาเปลี่ยนนายจ้างบ่อยมาก ทำงานไม่ทน และเมื่อเปลี่ยนไปทำงานใหม่ก็จะไม่แจ้งกับสำนักงานจัดหางาน ด้วยเหตุนี้ หากชาวเขาถูกกดค่าแรง หรือ ไม่ได้รับค่าจ้างตามกฎหมายก็ไม่สามารถแสวงหาความเป็นธรรมได้²⁶

²⁴ ชาวเขาส่วนใหญ่ที่ทำงานเป็นหญิงบริการทางเพศ อายุระหว่าง 15 – 22 ปี เป็นชาวเขาเผ่าลาหู่ เมี่ยน อาข่า ลีซู ชมุ ถิ่น และกะเหรี่ยง ตามลำดับ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ น่าน และลำปาง จาก ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์, 2539 หน้า 69.

²⁵ เป็นชาวเขาเผ่าเมี่ยน อาข่า กะเหรี่ยง และม้ง จาก ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์, 2539, หน้า 70.

²⁶ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 20.

นอกเหนือไปจากชาวเขาที่ลงมาทำงานบนพื้นราบโดยการรับจ้างงานในงานนอกภาคเกษตร ได้แก่ งานภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการแล้ว ยังมีชาวเขาที่อพยพไปทำงานในต่างประเทศ เช่น ทำงานในประเทศไต้หวัน ทำให้ขาดการติดต่อกับชุมชนเดิมของพวกเขา ความเป็นปึกแผ่นในชุมชนลดลง

7.3 ปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นที่มีใช้ชาวเขา

สำหรับชนกลุ่มน้อยอื่นๆที่นอกเหนือไปจากกลุ่มชาวเขา ได้แก่ ชาวลู ชาวกู่ไท ชาวจีนฮ่อ²⁷ ชาวกู และชาวคะยา เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้ ประสบปัญหาคล้ายชาวเขา คือ ไม่สามารถประกอบอาชีพในลักษณะที่เคยปฏิบัติกันมาได้ เนื่องจากชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆที่มีใช้ชาวเขามีหลายประเภทและมากกว่าที่รายงานนี้จะกล่าวถึงได้ครอบคลุมทุกๆกลุ่ม ผู้ศึกษาจึงขอจำกัดชนกลุ่มน้อยในหัวข้อนี้เป็นชาวลู และชาวกู่ไท

7.3.1. ชาวลู (Sea Gypsy) เป็นชนกลุ่มน้อยทางจังหวัดภาคใต้ อาศัยอยู่ตามเกาะชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดีย โดยอยู่ทางอ่าวไทยบริเวณจังหวัดภูเก็ต และฝั่งทะเลอันดามัน หมู่เกาะของประเทศพม่า จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต สตูล กระบี่ และเกาะที่เป็นอาณานิคมของประเทศมาเลเซีย สำหรับเกาะภูเก็ต มีชาวลูอาศัยอยู่ตามชายหาดต่างๆ ได้แก่ หาดราไวย์ แหลมหลา (ท่าฉัตรไชย) ชาวลูบ้านเหนือ (บ้านไม้ขาว) ชาวลูหาดสะปำ ชาวลูเกาะสิเหร่ (แหลมตึกแก)

ชาวลูในประเทศไทยอาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ชาวลูมอเก็น (Moken) อาศัยอยู่ที่ เกาะสุรินทร์ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา และกระเจามาทางอำเภอดะกั่วป่าถึงบ้านเจ้าจำปี อำเภอกำแพงเมือง จังหวัดพังงา และที่ตำบลไม้ขาว อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต

1.2 ชาวลูรักลาไว (Urak Lawoi) อาศัยที่เกาะภูเก็ตในบริเวณเกาะสิเหร่ หาดราไวย์ หาดสะปำ เกาะพีพี เกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ เกาะนวล เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จังหวัดสตูล

²⁷ โปรดดู “จีนฮ่อ” โดย ขจิตกัย บุรุษพัฒน์ (เอกสารอัดสำเนา, 2538).

1.3 ชาวเลโอรังบาซิก หรือ โอรังบาไร (ชาวเลสิงห์) เป็นกลุ่มที่อาศัยที่เกาะพระทอง อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา และที่เกาะย่านเชือก ประเทศสหภาพมาเลเซียซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะสุรินทร²⁸ มีบางส่วนยังอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต และแหลมคง จังหวัดกระบี่²⁹

ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนชาวเลในประเทศไทยนั้น ผู้ศึกษาไม่อาจหาจำนวนที่แน่ชัดได้จึงไม่สามารถนำมาเสนอในรายงานนี้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากการเคลื่อนย้ายอพยพของชาวเลมาก่อนข้างสูง งานวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวเลส่วนใหญ่จึงเป็นการบอกเล่าถึงลักษณะและวิถีชีวิต ปัญหาการทำงานที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะเน้นไปในข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลส่วนใหญ่เกี่ยวกับชาวเลที่ผู้ศึกษานำมาเสนอในรายงานนี้ มาจากเอกสารและการเดินทางไปอำเภอกุระบุรี จ. พังงา และเกาะสิเหร่ จ. ภูเก็ต สาเหตุที่เลือกชาวเลเป็นกรณีศึกษาของชนกลุ่มน้อยก็เพราะว่า ปัจจุบันชาวเลจำนวนหนึ่งยังไม่ได้รับสัญชาติไทย เช่น ชาวเลที่เกาะสุรินทร ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ที่เกาะสุรินทรมานาน ภายหลังทางการได้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ

สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่แม้ว่าได้รับสัญชาติไทยแล้วแต่ก็ยังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพดังจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

ข้อมูลที่ได้จาก อำเภอกุระบุรีซึ่งได้กล่าวถึงจำนวนและลักษณะชาวเลที่เกาะสุรินทร ดังขอสรุปดังต่อไปนี้

อุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทรมีเกาะรสมกันทั้งหมดจำนวน 5 เกาะ คือ เกาะไฟแฉับ เกาะสุรินทรเหนือ เกาะสุรินทรใต้ เกาะปาจุมปา เกาะคอหินลา ชาวเลที่อาศัยอยู่ที่บริเวณอุทยานแห่งชาติประกอบด้วย

1. ชาวเลเผ่ามอร์แกน กลุ่มชาเมีย จำนวน 9 ครอบครัว (จำนวน 31 คน)

2. ชาวเลเผ่ามอร์แกน กลุ่มครักกี้ ปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายแถวหัวแหลมเกาะสุรินทรได้ตรงข้ามกับสำนักงานอุทยานเกาะสุรินทรเหนือ มี 20 ครอบครัว (76 คน)

ชาวเล 2 กลุ่มนี้ใช้เรือเป็นพาหนะเดินทาง โดยจากเกาะไปประมาณ 10 – 15 วัน เพื่อทำการงมหอย ค้ำปลิงทะเล กุ้งมังกร ที่เกาะต่าง เกาะเช็ยะ เกาะย่านเชือก ตลอดปีโดยอพยพไปทั้งครอบครัว และให้ผู้สูงอายุดูแลบ้านที่เกาะสุรินทร ยกเว้นฤดูมรสุม ตั้งแต่พฤษภาคมถึงปลายเดือนสิงหาคมของทุกปี ชาวเลจะไม่มีกรอพยพและจะอาศัยประจำอยู่ที่เกาะสุรินทรหาปู ปลา และสาหร่ายทะเลเป็นอาหารยังชีพ

²⁸ ข้อมูลหมู่เกาะสุรินทร, อำเภอกุระบุรี, จังหวัดพังงา, 2540, หน้า 1-2.

²⁹ ทิพยวรรณ โพธิ์พัน, ชาวเล: คนพื้นเมืองบนผืนน้ำเค็ม, ใน ชีวิตบนเส้นด้ายของ 13 เผ่าไทย, เกศศิลป์ คงแก้ว, สมนึก เบญจวิทย์ธรรม และสุวิธานนท์ รัตนภิรม (บรรณาธิการ), (สายน้ำ, 2537), หน้า 126 – 127 และ ประเทือง เครือหงส์, ชาวน้ำ(ชาวเล)ในเมืองไทย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2519, หน้า 3 – 7.

ปัจจุบันจำนวนชาวเลที่เกาะสุรินทร์มีประมาณ 134 คน เป็นชาย 57 คน หญิง 77 คน (ข้อมูลจากการสำรวจของผู้วิจัยในพื้นที่เกาะสุรินทร์และการสำรวจของอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2540) ชาวเลเป็นผู้หญิงมากกว่าชายเพราะผู้ชายไปประกอบอาชีพใน ท้องทะเล

สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ (หมู่บ้านแหลมตึกแก หมู่ที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต) มีประชากรทั้งสิ้น 1,233 คน 220 ครัวเรือน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายตั้ง ประมงกิจ (สมาชิกในหมู่บ้านมีนามสกุล ประมงกิจซึ่งเป็นนามสกุลของชาวเล) จำนวนประชากรจำแนกได้ตามอายุดังนี้

“1 วัน – 3 ปีเต็ม	ช. 50 คน หญิง. 53 คน
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	ช. 60 คน หญิง. 58 คน
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	ช. 67 คน หญิง. 67 คน
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	ช. 20 คน หญิง. 27 คน
14 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	ช. 42 คน หญิง. 60 คน
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	ช. 216 คน หญิง. 303 คน
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	ช. 34 คน หญิง. 58 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	ช. 48 คน หญิง. 56 คน”

(ข้อมูลหมู่บ้านแหลมตึกแก)

ข้อมูลประชากรที่ระบุข้างต้นมีข้อสังเกตว่า การแบ่งช่วงอายุของชาวเล จะแตกต่างกันไปจากการจัดกลุ่มอายุโดยทั่วไป กล่าวคือ ช่วงห่างของอายุมีจำนวนปีไม่เท่ากัน ชาวเลแบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 8 กลุ่ม หากพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นดูเหมือนว่าวัยทำงานของชาวเลจะเป็นวัย 18 ปี – 50 ปี

ที่เกาะสิเหร่ ทางหมู่บ้านได้ระบุปัญหาสำคัญของหมู่บ้านไว้ที่ศาลาซึ่งตั้งอยู่ริมทะเล ในหมู่บ้านดังนี้

“ ปัญหาสำคัญของหมู่บ้าน

1. โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สิทธิในที่ดิน
2. แหล่งน้ำ
3. สุขภาพอนามัย
4. ความรู้ในการประกอบอาชีพ
5. ทรัพยากรธรรมชาติ – สิ่งแวดล้อม
6. ผลผลิต”

(ข้อมูลหมู่บ้านแหลมตึกแก)

การประกอบอาชีพของชาวเขาเลเน้นหนักไปด้านการประมง จับปลา กุ้งมังกรมาขายให้กับเจ้าแก้ว สำหรับหญิงชาวเลจะหาเปลือกหอยในบริเวณที่ใกล้กับหมู่บ้านของตน และในบางแห่งจะมีอาชีพรับจ้างรื้อร่องแรง เช่นที่เกาะสิเหร่ เป็นต้น เนื่องจากการประกอบอาชีพของชาวเลจำเป็นต้องพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การรอให้ถึงวันข้างขึ้นจึงจะออกเรือได้และ โอกาสที่เข้าถึงพื้นที่ที่มีกุ้งมังกรและเปลือกหอยหลายสวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ในฤดูมรสุม ชาวเลอาจไม่สามารถออกเดินเรือได้บ่อยครั้งเท่ากับฤดูร้อนและฤดูหนาว นอกจากนี้ ในปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดพื้นที่บางแห่งที่มีความสวยงามทางธรรมชาติให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เช่น เกาะสุรินทร์ ซึ่งมีชาวเลจำนวนหนึ่ง(ยังไม่มีบัตรประชาชน) อาศัยอยู่ จึงทำให้การประกอบอาชีพของชาวเลไม่เป็นไปอย่างราบรื่น ปัญหาในการประกอบอาชีพของชาวเลอาจสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการใช้เวลาในการเดินทางในระยะทางที่ไกลในท้องทะเล

ปัจจุบันชาวเลประกอบอาชีพโดยการจับปลา หากุ้งมังกร และเก็บเปลือกหอย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชาวเลต้องออกเดินทางไปในทะเลลึกและใช้เวลานานในการรุมหากุ้งมังกรและเปลือกหอย สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่จะออกเดินเรือในวันข้างขึ้น 3 ค่ำ หรือ ขึ้น 5 ค่ำ หรือ ขึ้น 11 ค่ำ ใช้เวลาเดินเรือประมาณ 10 วัน ก็จะเดินทางกลับมาถึงพัก โดยมีเจ้าแก้วมารับซื้อกุ้งมังกรในราคาประมาณ กิโลละ 600 บาทต่อ 1 กิโลกรัม ปัญหาของชาวเลที่เกาะสิเหร่คือ การหากุ้งและเปลือกหอยเป็นไปอย่างยากลำบากมากขึ้น บางครั้งไม่มีกุ้งมังกรอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่ชาวเลเคยไปทำให้พวกเขาต้องออกเดินทางไปในทะเลลึก หรือในจังหวัดอื่นๆ เช่น กระบี่เพื่อหากุ้งมังกร³⁰

2. ปัญหาด้านรายได้

เนื่องจากการประกอบอาชีพของชาวเลขึ้นกับการเดินเรือ และขึ้นกับแหล่งที่พวกเขาจะไปทำการประมง ซึ่งไม่มีหลักประกันว่าพวกเขาจะได้สัตว์น้ำกลับมามากน้อยเพียงใด รายได้ของชาวเลไม่แน่นอนขึ้นกับความสามารถในการจับสัตว์น้ำ และการหาเปลือกหอยมาขายให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งเปลือกหอยหลายสวยงามนั้นจะพบได้ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทร์หรือในบริเวณที่เป็นเขตสงวน ในปัจจุบันชาวเลถูกห้ามไม่ให้เข้าไปทำการประมงในเขตพื้นที่ที่เป็นอุทยานหรือเขตสงวน ยกเว้นชาวเลที่เกาะสุรินทร์ที่ยังอยู่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพวกเขาอยู่มานานแล้ว

³⁰ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จ.ภูเก็ต เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2541.

เนื่องจากการประมงของชาวเลทำแบบพอยังชีพในแต่ละวัน ไม่มีอุปสรรคในการเก็บรักษาสัตว์น้ำ ชาวเลจึงต้องรีบขายสัตว์ที่จับมาได้โดยเร็วที่สุดแม้ว่าจะถูกกดราคาก็ตาม³¹

นอกจากนี้ รายได้ของชาวเลยังขึ้นกับการรับจ้างรื้อร่องเง้ง เช่น กรณีของชาวเลที่เกาะสิเหร่ รับจ้างรื้อร่องเง้งตามงานการกุศลจึงเป็นการยากที่พวกเขาจะมีหลักประกันรายได้พอสมควรในแต่ละเดือน

ปัจจุบัน ดูเหมือนว่าชาวเลจะประสบปัญหาด้านรายได้ ไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อข้าวสารและอาหาร ทางอุทยานแห่งชาติได้จัดกองทุนซื้อข้าวสารให้ชาวเลโดยใช้วิธีตั้งตู้เพื่อรับบริจาคเงินจากนักท่องเที่ยวและนำเงินไปซื้อข้าวสารมาให้ชาวเล³² สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ก็ดูเหมือนว่าจะประสบปัญหาการขาดแคลนเช่นเดียวกันกับชาวเลที่เกาะสุรินทร์ โดยชาวเลในหมู่บ้านจะแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยๆ เช้ารถในวันพระ และเดินทางไปวัดในตัวเมืองภูเก็ตเพื่อรอรับอาหารเหลือจากวัดที่มีคนมาทำบุญ³³

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของชาวเลที่เกาะสุรินทร์ คือ การเดินทางไปมาระหว่างเกาะสุรินทร์และเกาะย่านเชือก ประเทศพม่า ชาวเลจะเดินทางไปเกาะย่านเชือกในฤดูมรสุม และเดินทางจากเกาะย่านเชือกกลับมาประเทศไทยเมื่อพ้นฤดูมรสุม และอยู่ที่เกาะสุรินทร์ประมาณ เดือนธันวาคม ถึงเดือนเมษายน ทำให้การประกอบอาชีพและสร้างรายได้เป็นไปตามฤดูกาลมากกว่าที่จะเป็นอาชีพที่ชาวเลสามารถกระทำได้ตลอดปีและสร้างรายได้ให้พวกเขาอย่างสม่ำเสมอ

3. ปัญหาการถือครองที่ดินของชาวเล

ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ไม่สามารถถือครองที่ดินได้เนื่องจากเกาะสุรินทร์เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ สำหรับชาวเลที่เกาะสิเหร่ ยังคงไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากการที่ชาวเลมีความผูกพันต่อชุมชนของคนสูงมาก จึงไม่ต้องการมีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดิน แต่ปรารถนาให้ชุมชนชาวเลมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากกว่า³⁴

³¹ ยงยุทธ พนิตอังกุลและคณะ, รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาสถานะอนามัยของชาวเลเกาะสิเหร่ จังหวัดสตูล, (เอกสาร ไร้เนืยว), 2530, หน้า 13.

³² ข้อมูลจาก อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา, 27 กุมภาพันธ์ 2541

หมายเหตุ คณะวิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร กล่าวคือ มีนักวิจัยบางท่านได้ระบุว่าไม่มีการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร ในขณะที่ข้อมูลจากอำเภอรบุดึงการังการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร คณะวิจัยจะได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร หากมีการเก็บข้อมูลภาคสนามระดับลึกในอนาคต

³³ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2541

³⁴ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2541

ในบางพื้นที่ทางราชการได้จัดสรรที่ดินเพื่อให้ชาวเลทำกิน แต่ชาวเลไม่ชอบการทำสวน ชอบการประกอบอาชีพทางทะเลและต้องอาศัยใกล้ทะเล บางแห่งราชการจัดสรรที่ดินให้แต่เป็นที่ดินกลางเกาะ และอยู่ห่างจากฝั่ง แต่ชาวเลไม่ชอบโดยให้เหตุผลว่าเพราะ ไม่ได้ยินเสียงคลื่นซัด ทำมาหากินลำบาก คล้ายกับชาวเขาที่ไม่ชอบลงมาอยู่ที่พื้นราบ³⁵

4. ปัญหาการถูกรุกที่ดิน

เนื่องจากชีวิตและการทำงานของชาวเลมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ติดชายหาด ปรากฏว่าชาวเลที่เกาะสิเหร่ประสบปัญหาการถูกรุกที่ดิน โดยมีคนมาถมที่ดินเข้าไปในป่าชายเลนซึ่งอยู่หลังหมู่บ้านแล้วในบางส่วน ทำให้ชาวเลมีปัญหาเกี่ยวกับที่จอดเรือ ไม่สามารถนำเรือมาจอดได้ นอกจากนี้ยังขาดแหล่งอาหารซึ่งเป็นบริเวณที่ถูกถมที่ดิน และระบบนิเวศน์วิทยาถูกทำลายลงไป ในปัจจุบันชาวเลพยายามปกป้องไม่ให้มีการถมที่ดินบริเวณหลังหมู่บ้าน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาชาวเลไม่สามารถนำเรือมาจอดได้³⁶

5. ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน

ข้อมูลจากอำเภอกระบุรีระบุว่า ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ ประสบปัญหาอุบัติเหตุ เช่น กรณีชาวเลไปประกอบอาชีพจับปลา ฯลฯ ในท้องทะเลใกล้ๆ ประสบอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ เช่น การถูกของมีคมบาด การใช้ระเบิดในแบบอย่างเดียวกันกับระเบิดที่ใช้โดยชาวเลที่เกาะย่านเชือกไประเบิดปลา ทำให้ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ประสบอุบัติเหตุจากการระเบิด เป็นต้น³⁷

7.3.2 ชาวภูไท

ชาวภูไทเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในท้องที่อำเภอสหัสขันธ์และอำเภอกุฉินารายณ์ นอกจากนี้ยังอยู่ในจังหวัดสกลนคร จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี (เรียกว่า “ลาวโซ่ง”) แม้ชาวภูไทจะได้รับสัญชาติไทยแล้วก็ตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณียังคงเป็นวัฒนธรรมภูไท และภาษาที่ใช้ก็ยังเป็นภาษาภูไท ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวภูไท ในปัจจุบันได้แก่ ปัญหาการขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตรกรรม โรคข้าว ต้องจ้างแรงงานมาคานา และมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอ³⁸

³⁵ ประเทือง เครือหงส์, อ้างแล้ว, หน้า 46 – 47.

³⁶ ข้อมูลจากภาคสนาม เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2541

³⁷ ข้อมูลอุทยานแห่งชาติเกาะสุรินทร์, อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

³⁸ ข้อมูลภาคสนามจากหมู่บ้านหนองเม็ก ตำบลเหล่าไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

8. สรุปและการกำหนดประเด็นศึกษาในอนาคต

จากการสำรวจ ประมวล และจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ วิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์องค์ความรู้ในเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นด้านกฎหมาย) โดยคณะวิจัยได้จัดหมวดหมู่องค์ความรู้ในหัวข้อดังกล่าวได้ 3 หมวด คือ

1. องค์ความรู้ด้านกฎหมาย
2. องค์ความรู้ด้านการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
3. องค์ความรู้ด้านปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย และ
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดด้านชาติพันธุ์วรรณาและชนกลุ่มน้อย

ในองค์ความรู้ทั้ง 4 หมวด คณะวิจัยพบว่า ข้อมูล เอกสาร ตลอดจนรายงานการวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (โดยเน้นการมองปัญหาด้านกฎหมาย) ยังมีจำกัด เอกสารทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นพระราชบัญญัติและด้วยบทกฎหมาย

คณะวิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะทำการศึกษาปัญหาการทำงานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ดังนี้

1. ภาคอุตสาหกรรม

ศึกษาปัญหาการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวเขาจากภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมและงานในภาคบริการ ข้อมูลจากสำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ได้แสดงว่า ชาวเขาทำงานไม่ทน และชอบเปลี่ยนงาน ควรศึกษาว่า ชาวเขาที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสภาพการทำงานเป็นอย่างไร และประสบปัญหาในการทำงานอย่างไรบ้าง

2. ภาคเกษตรกรรม

ศึกษาปัญหาการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเลที่เกาะสุรินทร์ ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอุทยานฯ โดยพิจารณาเน้นที่สภาพการทำงานและปัญหาการทำงานของชาวเลที่อยู่ในเขตอุทยานฯ ตลอดจนบทบาทของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการและให้ความช่วยเหลือ

อาจมีข้อถกเถียงว่า ภูไทและลาวโซ่งมีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ นักภาษาศาสตร์บางคนได้แสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ว่า ภูไทและลาวโซ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม เนื่องจากภาษาเป็นภาษาในตระกูลเดียวกัน นอกจากนี้ชาวลาวและชาวไทยมีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน มีกลุ่มบรรพบุรุษเดียวกัน

โปรดอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน รศ.ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ “ภาษาถิ่นผู้ไทยนครพนม” ในหนังสือ *Studies in Tai Linguistics In Honor of William J. Gadeny* รวบรวมโดย Jimmy Harris และ James Chamblair, Central Institute of English Language, Office of State Universities, Bangkok 1975, หน้า 377 - 386. และ รศ.ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. ภาษาผู้ไทย โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

บทวิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดย คุณอรชร รัตนมณี ผู้อำนวยการ สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่

ข้อคิดเห็น เฉพาะในส่วน of ชาวเขา ประกอบกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งมาแล้ว

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าจะให้ความเห็นเกี่ยวกับชาวเขา ในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือ ถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้สัญชาติ การถือครองที่ดิน การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวเขาไม่ได้รับสิทธิเงินเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า ชาวเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในข้อเท็จจริง ชาวเขาแม้จะไม่ได้ได้รับสิทธิการถือครองที่ดิน เนื่องจากอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเขตป่าสงวน หรือพื้นที่อนุรักษ์ แต่ทางการก็ผ่อนผันอนุโลมให้อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อน ทางราชการไม่ได้เข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด การอยู่อาศัยของชาวเขาจะทำโดยเสรี มักจะเคลื่อนย้ายชุมชนไปเรื่อยๆ หากพื้นที่ทำกินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ยิ่งสภาพพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำของประเทศ แม้ในปัจจุบันทางราชการจะพยายามเข้าไปให้ความรู้แก่ชาวเขา ชี้แจงถึงผลเสียของการทำลายป่า โดยการเผาก็ตาม การเผาป่าก็ยังมีลักลอบทำอยู่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่กรณีที่เกิดขึ้นในบริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณเดือนมีนาคม เมษายน 2541 เกิดไฟไหม้ป่า ลุกลามเป็นบริเวณกว้าง สาเหตุจากการเผาป่าของชาวเขา ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเกือบพันครอบครัว สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างมาก นับเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของประเทศชาติ เพราะต้องใช้เวลา ใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ไข โดยเฉพาะในยามที่ประเทศกำลังวิกฤตเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบถึงสภาพการณ์อื่นๆ เช่น ความแห้งแล้ง ฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล ผลผลิตทางการเกษตรลดน้อยลง

2. แม้จะเป็นการศึกษาเรื่องปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา แต่ผู้ศึกษาจะเน้นเรื่องการไม่ได้รับสัญชาติไทยของชาวเขาว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาอื่นที่ตามมา

จากรายงาน มีชาวเขาในประเทศไทย จำนวน 745,577 คน ได้รับสัญชาติไทยแล้วจำนวน 453,757 คน เหลือประมาณ 291,820 คน ที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แนวโน้มนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขายังมีอยู่ และยังคงดำเนินการไปเรื่อยๆ (ดิฉันเป็นคณะกรรมการคนหนึ่ง ในคณะกรรมการ พิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่) ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนดไว้ ในความเห็นส่วนตัว ดิฉันค่อนข้างจะเห็นด้วยกับข้อเขียนของท่านขจัดภัย

บุรุษพัฒนา ที่กล่าวว่าไม่ใช่ลักษณะของการขัดแย้ง ควรพิจารณาถึงความพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายไทยอย่างเคร่งครัดได้เช่นเดียวกับคนไทย ดิฉันเชื่อว่า หากพวกเขาพร้อมทั้งกายและใจที่จะปฏิบัติตาม คงไม่มีคนไทยคนไหนที่จะกีดกันในการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขา เพราะความรู้สึกของคนไทยโดยทั่วไป มีความรู้สึกที่ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว ไม่ได้มีความรู้สึกแปลกแยกหรือเหยียดหยาม เชื้อชาติผิวพรรณมากมายจนเป็นปัญหาเช่นบางประเทศ

2. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา ซึ่งผู้ศึกษาได้ยกประเด็น สภาพปัญหา การประกอบอาชีพของชาวเขาใน 4 ประเด็น ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวบางประเด็นเป็นเรื่องที่แม้แต่ชาวเรา (คนไทย) ยังหนีไม่พ้น รัฐ ยัง ต้องให้ความ ช่วยเหลือ จุนเจือ ปรคับประคอง แต่เนื่องจากความไม่พร้อม ความขาดแคลนด้านต่างๆ ของประเทศเรายังมีอยู่มาก การแก้ปัญหาจึงต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะเราคงต้องช่วยเหลือคนของเราซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่เป็นอันดับแรก และกระจายออกไปตามความจำเป็นและตามที่เห็นสมควร ซึ่งในส่วน of ชาวเขา รัฐมิได้ละเลยได้เข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ในการประกอบอาชีพของชาวเขาอยู่เสมอ บางครั้งการนำเงินงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือแทบจะสูญเปล่า เนื่องจากชาวเขาปฏิเสธเพราะยึดมั่นในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า

อย่างไรก็ตาม การจะเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของชาวเขามีจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพียงแต่อาจจะใช้เวลา และหากประเทศไทยพร้อมที่จะรับชาวเขาให้เป็นชาวไทยเฉกเช่นคนไทยโดยทั่วไป ดิฉันคิดว่าควรเน้นในเรื่องการให้การศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนของชาวเขา ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของการเป็นคนไทย ความจงรักภักดีต่อผืนแผ่นดินไทย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้นและการยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

4. จากรายงานในเรื่องดังกล่าว ดิฉันเข้าใจในความรู้สึกของท่านผู้ศึกษาที่มีความเห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือเห็นใจผู้ที่ด้อยกว่าและดูเหมือนว่าเขาเหล่านั้นแทบจะไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียงที่จะร้องขอความเป็นธรรมจากใครได้ ซึ่งนี่คือ ลักษณะของคนไทย ด้วยจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือเห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือด้อยกว่า อันเป็นลักษณะของชาวพุทธ ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวเขาไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดๆ ก็ตามเป็นสิ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วชาวเขาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชนอยู่แล้ว หากได้รับการกระตุ้นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความเป็นกลางไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ แต่มีความ

โดย ผศ.ดร. พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และ ดร. ปฐมาภรณ์ นุชปรีธารัง

ปรารถนาดีและมุ่งที่จะให้สภาพของสังคมไทย คนไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยได้รับความเป็นธรรม มีความสุขสงบตามสมควรที่ควรจะเป็นจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่งยิ่ง ขอความตั้งใจของท่านอาจารย์ ผู้ศึกษาทั้งสองท่าน ผศ.ดร. พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และดร. ปฐมาภรณ์ นุชปรีธารัง ได้ประสบผลสำเร็จ สมความตั้งใจ

อรชร รัตนมณี

สำนักจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่

กรมการจัดหางาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ภาคผนวกที่ 2

ข้อมูลอุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา

ข้อมูลทั่วไป

อุทยานหมู่เกาะสุรินทร์ มีเกาะรวมกันทั้งหมดจำนวน 5 เกาะ

- เกาะไฟแว็บ
- เกาะสุรินทร์เหนือ
- เกาะสุรินทร์ใต้
- เกาะปาจุมปา
- เกาะคอหินลา

เกาะสุรินทร์เหนือเป็นที่ตั้งของสำนักงานอุทยานและมีเรือนพักรับรองนักท่องเที่ยวจำนวนหลายหลัง เรือนพักรับรองซาปีไพน 1 หลัง เรือนพักรับรองระกำหวาน 4 หลัง เรือนพักรับรองชมทะเล 4 หลัง เรือนพักรับรองปลิง 2 หลัง เรือนแถวรับนักท่องเที่ยวเป็นคณะใหญ่ 8 หลัง และยังมีเรือนพักคนงาน เจ้าหน้าที่อุทยานเกาะสุรินทร์อีก 1 แถว 4 ห้องพักนอกนั้นที่เกาะสุรินทร์เหนือยังไหน่วยงานอนุรักษ์ทรัพยากรประมงทะเลอันดามันอีก มีสำนักงาน 1 หลัง บ้านพักรับรอง 1 หลัง เรือนแถวสำหรับคนงานและเจ้าหน้าที่ 1 แถว 4 หลัง และมีโรงเรียนสรีรเวชเปิดสอนหนังสือแก่ลูกหลานชาวเลเผ่ามอญอีกด้วย มีนักเรียนประมาณ 30 คน ห่างจากหน่วยงานอนุรักษ์ประมาณ 100 เมตร มีชาวเลเผ่ามอญแกนกลุ่มของชาวม้าปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายและพักอยู่ในเรือนประมาณ 9 ครอบครัวมีทั้งผู้ใหญ่และเด็กทารกประมาณ 31 คน และยังมีชาวเลเผ่ามอญแกนอีกกลุ่มคือกลุ่มคาร์ก็ ปลุกที่พักอาศัยอย่างง่ายอยู่ที่หัวแหลมเกาะสุรินทร์ใต้ตรงกันข้ามกับสำนักงานอุทยาน เกาะสุรินทร์เหนือกลุ่มนี้ปลุกที่พักและอาศัยอยู่ในเรือประมาณ 20 ครอบครัว มีผู้ใหญ่ เด็ก พร้อมทารกประมาณ 76 คน ชาวเลเผ่ามอญแกนทั้ง 2 กลุ่มนี้มีเรือเป็นพาหนะในการเดินทาง มีการอพยพไปประกอบอาชีพงมหอย ดำปลิงทะเล กุ้งมังกร ที่เกาะต่างๆ เกาะเจ็๊ะ เกาะย่านเชือก จะอพยพและเดินทางไปประกอบอาชีพที่เกาะดังกล่าวอยู่เป็นประจำตลอดปี ไปพักอาศัยอยู่ครั้งละประมาณ 10 - 15 วัน เมื่อได้หอย, ปลิงพอสมควรแล้วก็จะกลับมาเกาะสุรินทร์เพื่อนำมาขายให้แก่นักท่องเที่ยวในวันหน้ามรสุมตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมของทุกปีจนถึงปลายเดือนสิงหาคมของทุกปีในขณะนี้จะไม่มีการอพยพเดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่น จะอยู่ประจำที่เกาะสุรินทร์ หาปู ปลา และสาหร่ายทะเลเป็นอาหารยังชีพ

แหล่งน้ำ

- 1) มีแหล่งน้ำซับซึมและลำห้วยเล็กไหลลงมาทางด้านหลังของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ฯ จำนวน 1 แห่งไหลลงที่อ่าวหน้าสำนักงาน
- 2) มีแหล่งน้ำซับน้ำซึมและสระเก็บน้ำในเขตสำนักงานอุทยานซึ่งไหลตลอดปี เคยตกถูกน้ำได้ เอ. ไคร์ส
- 3) มีแหล่งน้ำซับน้ำซึมและอ่างเก็บน้ำของอุทยาน 1 แหล่งมีน้ำเก็บใช้ได้ตลอดปี

ชาวเลบนหมูเกาะสุรินทร์ เป็นชาวเลเผ่ามอเก้น (Moken) หรือชาวเลพวกสิงห์หรือมาซิง เป็นเผ่าเดียวกันกับชาวเลที่อาศัยอยู่บนเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงาและที่อาศัยอยู่บนเกาะย่านเชือกของประเทศสหภาพพม่าทางทิศเหนือของหมู่เกาะสุรินทร์จากการศึกษาด้านเผ่าพันธุ์ของชาวเล โดย วิสิษฐ มะยะเฉียว (2532) พบว่า ชาวเลซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 เผ่าพันธุ์ด้วยกัน คือ เผ่าอุรัก ลาไว (Urak Lawoi) ตั้งถิ่นฐานอยู่แถบตอนใต้ของทะเลอันดามัน บริเวณเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เผ่ามอเก้น (Moklen) หรือพวกสิงห์บก ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหาดราไวย์ เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต และชายฝั่งทะเล บริเวณหาดบางสัก อำเภอตะกั่วป่า และบ้านลำปี จังหวัดพังงา และเผ่ามอเก้น (Moken) หรือพวกสิงห์ทะเล หรือมาซิง ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะสุรินทร์ และเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ตลอดจนบริเวณเกาะย่านเชือกของประเทศสหภาพพม่า

ลักษณะทางด้านสังคมของชาวเลบนหมูเกาะสุรินทร์ ชาวเลบนหมูเกาะสุรินทร์มีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษและผีธรรมชาติ ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ภายในเผ่ามีหัวหน้าเผ่าเป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ ทำหน้าที่ติดต่อกับผีทั้งปวง และตัดสินคดีความต่างๆ เช่น การทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนบ้าน การทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น ซึ่งจำนวนชาวเลบนหมูเกาะสุรินทร์สามารถจำแนกได้ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนชาวเลที่อาศัยอยู่หมู่เกาะสุรินทร์จำแนกตามเพศและวัยต่างๆ

เพศ/วัย	เด็ก	ผู้ใหญ่	คนชรา	รวม
หญิง	37	36	4	77
ชาย	31	25	1	57
รวม	68	61	5	134

แหล่งที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัยในพื้นที่ และสำรวจจากข้อมูลของอุทยานแห่งชาติ
หมู่เกาะสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2540

จากตารางข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนชาวเลบนหมู่เกาะสุรินทร์ พบว่าจำนวนชาวเลผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย และคนชราก็มีจำนวนน้อย ทั้งนี้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ทราบว่าผู้ชายชาวเลนั้น จะต้องออกไปทำมาหากินในท้องทะเลไกลๆ บางครั้งเกิดอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ เช่น การตกของมีคม การใช้ระเบิดที่ได้แบบอย่างมาจากชาวเลเกาะย่านเชือกไประเบิดปลา ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการระเบิดเป็นต้น

ชุมชนชาวเลเผ่ามอร์แกน (หมู่เกาะสุรินทร์)

ชาวเลหรือหรือมอร์แกน เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ที่เกาะสุรินทร์ และเกาะย่านเชือกของประเทศพม่า ไม่มีภาษาเขียน ดำรงชีวิตหาเลี้ยงชีพด้วยการงมหอย แหวงปลา โดยวิธีการโบราณแบบบรรพบุรุษ มีความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจและวิญญาณของบรรพบุรุษ มีความเป็นอยู่อย่างธรรมชาติ ไม่สนใจบุคคลภายนอกที่เข้าไปเยือน ไม่สนใจกับการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน นิยมนุ่งผ้าถุง ไม่ใส่เสื้อชั้นใน และไม่สนใจการซักล้าง ความเป็นอยู่อย่างๆ เมื่อมีครอบครัวและลูกๆ ก็จะปล่อยปละละเลยชีวิตของตนเอง นุ่งผ้าถุงผืนเดียวแค่สะเอวและไม่ใส่เสื้อปล่อยตามธรรมชาติ ไม่แบสกับบุคคลที่พบเห็น ชอบดื่มสุร่าขาวเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อเมามายได้ที่ก็หลับนอนอยู่บริเวณหาดทรายที่ใกล้นั่นเอง และมีการอพยพเคลื่อนย้ายอยู่เป็นประจำเพื่อไปหาพื้นที่นั่งตามสถานที่ต่างๆ เช่น เกาะย่านเชือก เกาะไม้ไผ่ในประเทศพม่า และจะกลับมาอยู่ประจำที่บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ในหน้ามรสุม

ที่มา หน่วยมาลาเรีย อ. กระบุรี จังหวัดพังงา

แผนที่เกาะสุรินทร์ ต. เกาะพระทอง อ. กระบุรี จังหวัดพังงา

ภาคผนวก 3

บทวิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดย นายอำเภอพงษ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

ปัญหาทางกฎหมายในด้านการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

อำเภอคุระบุรี ขอเสนอวิจารณ์ข้อปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นชาวเลที่ได้อพยพเข้าไปอาศัยในพื้นที่บริเวณเกาะสุรินทร์ ปัจจุบันมีอยู่จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยของพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ ที่มีการอพยพเป็นจำนวนหมื่น จำนวนแสน ซึ่งจากเค้าโครงเอกสารการวิจัยซึ่งได้ส่งไปให้ข้าพเจ้าช่วยตรวจสอบและให้การเสนอแนะนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า คณะผู้จัดทำวิจัยได้เป็นห่วงกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีพและสิทธิต่างๆ ในทางกฎหมายที่เขาพึงได้รับ ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคม การขาดโอกาสความเท่าเทียม หรือถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ข้าพเจ้าใคร่ขอเรียนข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ ที่ได้เคยปฏิบัติราชการทั้งในพื้นที่ชายแดนจังหวัดภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่ในจังหวัดภาคใต้ในขณะนี้ว่า ปัญหาของชาวเลและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ มากมายที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทยในขณะนี้ ส่วนใหญ่มาจากประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพม่า ซึ่งทางราชการก็ได้อนุโลม ผ่อนผันให้เข้ามาอาศัยอยู่เรื่อยๆ ขณะนี้มีจำนวนเป็นแสนๆ คน รวมถึงอดีตทหารจีนคณะชาติ หรือ ทจช. (จีนฮ่ออพยพ) ในพื้นที่ภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

ชนกลุ่มน้อยต่างๆ พวกนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิให้มีขั้นตอนในการที่จะให้เขาได้รับสัญชาติไทย ทั้งนี้โดยการดูแลตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ราชการโดยใกล้ชิด มิใช่ว่าใครอพยพเข้ามาจะต้องได้สัญชาติ มิฉะนั้นแล้วจะกระทบต่อปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างแน่นอน อีกทั้งจะมีการอพยพของชนกลุ่มน้อยจากประเทศข้างเคียงอีกมากเป็นทวีคูณ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบริการทางสังคม ตลอดจนระบบการจัดการอื่นๆ อีกมาก

อนึ่ง การจะสามารถให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยพวกนี้ได้ ซึ่งจะนำมาซึ่งสิทธิต่างๆ เฉกเช่นเดียวกับคนไทย มีข้อควรสังเกตดังนี้

ประการที่ 1 คณะผู้วิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ไม่ซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยๆ ไม่ยอมรับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มและเผ่าพันธุ์ของตนเองอย่างมั่นคง

ประการที่ 2 การจะให้สัญชาติแก่คนกลุ่มน้อยควรมีขั้นตอน เช่น

1. ต้องสามารถพูดภาษาไทยคล่องจนอ่านออกเขียนได้ หรือเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ
2. มีความรักชาติ รักแผ่นดินไทย อาจจะด้วยการเสียสละสมัครเป็นทหาร เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ในจุดต่อแหลมตามชายแดนต่างๆ ซึ่งคนรุ่นลูกหลานของอาสาสมัครอาจจะได้สัญชาติไทยไป ส่วนรุ่นพ่อหรือแม่ให้สิทธิเป็นเพียงแค่คนต่างด้าวหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่โดยถูกต้องจากทางราชการ ดังกรณีของอดีตทหารจีนคณะชาติที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ ให้สัญชาติเป็นรุ่นๆ ทั้งนี้โดยมอบหมายให้ราชการใดราชการหนึ่งเป็นผู้ควบคุม กำกับ ดูแล อย่างใกล้ชิด มีขั้นตอน

ประการที่ 3 กรณีของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์เป็นลักษณะเร่ร่อนทางทะเลในเขตเกาะ ยานเชือก ประเทศพม่า ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตามห้วงฤดูกาล โดยการยังชีพทำการประมง ปัจจุบันสำนักงาน อุทยานเกาะสุรินทร์ได้ดูแลโดยใกล้ชิด เนื่องจากชาวเลดังกล่าวได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ปะการัง ถ้วยของเสียและขยะ ตลอดจนจับสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ไว้ เช่น กุ้ง มังกร ปลิง ทะเล ฯลฯ ขณะเดียวกันทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ก็ได้จัดส่งครู อาจารย์ไปช่วยถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การดำรงชีพในขั้นพื้นฐานอยู่เป็นประจำเพื่อเขาจะได้ปรับปรุงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ให้ใกล้เคียงกับสังคมโลก แต่มีข้อที่น่าหนักใจเป็นอย่างยิ่งแก่เจ้าหน้าที่คือ ชาวเลเผ่ามอร์แกนกลุ่มนี้ จะไม่ค่อยยอมรับความเปลี่ยนแปลงใดๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ก้าวใหม่ของ
การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,
ธันวาคม 2540.

ขจักษ์ บุระพัฒน์. จีนฮ่อ. เอกสารอัดสำเนา, พฤศจิกายน 2538.

เจาศิลป์ คงแก้ว, สมนึก เบญจวิทย์ธรรม และสุวิธานนท์ รัตนภิรม (บรรณาธิการ), ชีวิตบนเส้นด้าย
ของ 13 เผ่าไทย. สายน้ำ, 2537.

สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์. รายงานการรวบรวมข้อมูลการพิจารณาลงสัญชาติไทย
ให้ชาวเขา 2540. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและ
สวัสดิการสังคม สิงหาคม 2540.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการแก้ไขปัญหามั่นคงแห่งชาติเกี่ยว
กับชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง (สส. นอส.). แผนแม่บทเพื่อ
การพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 –
2544, มิถุนายน 2540.

เสรี อาจสาเล. 15 เผ่าในไทย. พระนคร: สำนักพิมพ์พิทยาคาร, 2506.

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281

ประจวบ คำบุญรัตน์ อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และเคน แคมป์. แนวโน้มนโยบายสังคมเกี่ยวกับชุมชนบน
พื้นที่สูงในทศวรรษหน้า. รายงานวิจัยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกิจการพิเศษ
กระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา, 2539.

ประเทือง เครือหงส์. ชาวน้ำ (ชาวเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2519.

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 (แก้ไขจนถึง พ.ศ. 2535)

พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิชกุล. สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.

รายงานวิจัยในการสัมมนาระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.).

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521

พิศวาท สุคนธ์พันธุ์ และปฐมาภรณ์ บุษปธำรง. การศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับ

การประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างด้าว. รายงานวิจัยในการสัมมนาระดับชาติ ชุดโครงการวิจัยเรื่อง ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมายและการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี้ ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร จัดโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.).

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. "ภาษาถิ่นผู้ไทยนครพนม" ใน Studies in Tai Linguistics In Honor of William J. Gadeny. รวบรวมโดย Jimmy Harris and James Chambulair, Central Institute Of English Language, Office of State Universities, Bangkok, 1975, หน้า 377 - 386.

..... ภาษาผู้ไทย. กทม.: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2520.

ภาษาอังกฤษ

- Freidman, Jonathan. "Order and Disorder in Global Systems" in Cultural Identity and Global Process. London: Sage Publications, 1994, pp. 233 - 253.
- Hopps, June Gary. "Minorities of Color" in Encyclopedia of Social Work Vol. 2, Eighteenth Edition, Maryland, U.S.A., National Association of Social Workers, 1987.
- Law, Ian. Racism, Ethnicity and Social Policy. New Jersey, U.S.A.: Prentice Hall Europe, 1996.
- Mindel, Charles H., Robert W. Habenstein and Roosevelt Wright Jr. (eds.), "Family Lifestyles of America's Ethnic Minorities: An Introduction" in Ethnic Families in America: Patterns and Variations, New York: Elsvier, 1988.
- Narumol Hinshiranan. "National Park Conservation Policy and the Maintenance of Indigenous People's Way of Life". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.
- Nicholas, Collin and Raajen Singh. "The Hill Tribes of Thailand". Indigenous Peoples of Asia: Many Peoples, One Struggle. Bangkok: Thailand: Asia Indigenous Peoples PACT, 1996.
- Ong, Paul, Edna Bonacich, and Lucie Cheng (Eds.). The New Asian Immigration in Los Angeles and Global Restructuring. Philadelphia: Temple University Press, 1994.
- Rex, John. "Ethnicity" in The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought. Edited by William Outhwaite and Tom Bottomore, Oxford, Great Britain: The Alden Press, 1993.

Ruohomaki, Olli. "Resource Conflict and Resolution In A Southern Thai Fishery".

Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

Shigetomi, Shin'ichi. "The Dilemma of Institutional Development: "Communal" Land in Rural

Thailand". Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies. Chiang Mai, Thailand, 14 - 17 October 1996.

Tribal Research Institute. The Hill Tribes of Thailand. Fourth Edition 30th Anniversary Tribal Research Institute 1995, Chiangmai, Thailand: Technical Service Club.

Tully, James. "Aboriginal Property and Western Theory: Recovering A Middle Ground".

Social Philosophy and Policy. U.S.A.: Cambridge University Press, Summer 1994, pp. 153 - 180.

Van Roy, Edward. Economic Systems of Northern Thailand: Structure and Change.

Ithaca and London: Cornell University Press, 1971.

Walker, R. Anthony. The Highland Heritage: Collected Essays on Upland North Thailand.

Singapore: Suramabhumi Books, 1992.

วิจารณ์รายงานวิจัยเรื่อง

“ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ”

โดยนายอำเภอกระบุรี

“ปัญหาทางกฎหมายในด้านการประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

อำเภอกระบุรี ขอเสนอวิจารณ์ข้อปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นชาวเลที่ได้อพยพเข้าไปอาศัยในพื้นที่บริเวณเกาะสุรินทร์ ปัจจุบันมีอยู่จำนวน 140 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยของพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ ที่มีการอพยพเป็นจำนวนหมื่น จำนวนแสน ซึ่งจากเค้าโครงเอกสารวิจัยที่ได้ส่งไปให้ข้าพเจ้าช่วยตรวจสอบและให้การเสนอแนะนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าคณะผู้จัดทำวิจัยได้เป็นห่วงกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีพและสิทธิต่าง ๆ ในทางกฎหมายที่เขาพึงได้รับ ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคม การขาดโอกาสความเท่าเทียม หรือถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ข้าพเจ้าใคร่ขอเรียนข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ ที่ได้เคยปฏิบัติราชการทั้งในพื้นที่ชายแดนจังหวัดภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่จังหวัดภาคใต้ในขณะนี้ว่า ปัญหาของชาวเลและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ มากมายที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทยในขณะนี้ ส่วนใหญ่มาจากประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพม่า ซึ่งทางราชการก็ได้อนุญาตผ่อนผันให้เข้ามาอาศัยอยู่เรื่อย ๆ ขณะนี้มีจำนวนเป็นแสน ๆ คน รวมถึงอดีตทหารจีนคณะชาติ หรือ ทจข.(จีนฮ่ออพยพ) ในพื้นที่ภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ พวกนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีขั้นตอนในการที่จะให้เขาได้รับสัญชาติไทย ทั้งนี้โดยการดูแลตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ราชการโดยใกล้ชิด มิใช่ว่าใครอพยพเข้ามาจะต้องได้สัญชาติ มิฉะนั้นแล้วย่อมกระทบต่อปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างแน่นอน อีกทั้งจะมีการอพยพของชนกลุ่มน้อยจากประเทศข้างเคียงอีกมากเป็นทวีคูณซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การบริการทางสังคม ตลอดจนระบบการจัดการอื่น ๆ อีกมาก

อนึ่ง การจะสามารถให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยพวกนี้ได้ ซึ่งจะนำมาซึ่งสิทธิต่าง ๆ เฉกเช่นเดียวกับคนไทย มีข้อควรสังเกตดังนี้

ประการที่ 1 คณะผู้วิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ไม่ซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย ๆ ไม่ยอมรับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มและเผ่าพันธุ์ของตนเองอย่างมั่นคง

ประการที่ 2 การจะให้สัญชาติแก่ชนกลุ่มน้อยควรมีขั้นตอนเช่น

1. ต้องสามารถพูดภาษาไทยตลอดจนอ่านออกเขียนได้ หรือเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ

2. มีความรักชาติ รักแผ่นดินไทย อาจจะด้วยการเสียสละสมัครเป็นทหาร เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ในจุดต่อแหลมชายแดนต่าง ๆ ซึ่งคนรุ่นลูกหลานของพวกอาสาสมัครอาจจะได้สัญชาติไทยไป ส่วนรุ่นพ่อหรือแม่ให้สิทธิเพียงแค่เป็นคนต่างด้าวหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่โดยถูกต้องจากทางราชการ ดังกรณีของอดีตทหารจีนคณะชาติที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ ให้สัญชาติเป็นรุ่น ๆ ทั้งนี้โดยมอบหมายให้ราชการใดราชการหนึ่งเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด มีขั้นตอน

ประการที่ 3 กรณีของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์เป็นลักษณะเร่ร่อนทางทะเลในเขตเกาะย่านเชือก ประเทศพม่า ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตามห้วงฤดูกาล โดยการยังชีพทำการประมงปัจจุบันสำนักงาน อุทยานเกาะสุรินทร์ได้ดูแลโดยใกล้ชิด เนื่องจากชาวเลดังกล่าวได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ประการัง ถ้ำของเสียและขยะ ตลอดจนจับสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ไว้ เช่น กุ้งมังกร ปลิงทะเล ฯลฯ ขณะเดียวกันทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ก็ได้จัดส่งครู อาจารย์ ไปช่วยถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การดำรงชีพในขั้นพื้นฐานอยู่เป็นประจำ เพื่อเขาจะได้ปรับปรุงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ให้ใกล้เคียงกับสังคมโลก แต่มีข้อที่น่าหนักใจเป็นอย่างยิ่งแก่เจ้าหน้าที่ คือ ชาวเลเผ่ามอร์แกนกลุ่มนี้ จะไม่ค่อยยอมรับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ

บทวิจารณ์

รายงานเรื่อง “ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

โดย อรรถ รัตนมณี

ข้อคิดเห็น เฉพาะในส่วนของชาวเขา ประกอบกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งมาแล้ว

1. ผู้ศึกษา ก่อนข้างจะให้ความเห็นเกี่ยวกับชาวเขา ในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้สัญชาติ การถือครองที่ดิน การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวเขาไม่ได้รับสิทธิเงินเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า ชาวเขาไม่ได้รับความเป็นธรรม

ในข้อเท็จจริง ชาวเขาแม้จะไม่ได้รับสิทธิการถือครองที่ดิน เนื่องจากอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเขตป่าสงวน หรือพื้นที่อนุรักษ์ แต่ทางการก็ผ่อนผันอนุญาตให้อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อน ทางราชการไม่ได้เข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด การอยู่อาศัยของชาวเขาจะทำโดยเสรี มักจะเคลื่อนย้ายชุมชนไปเรื่อย ๆ หากพื้นที่ทำกินขาดความอุดมสมบูรณ์ การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ยิ่งสภาพพื้นที่สูงในในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำของประเทศ แม้ในปัจจุบันทางราชการจะพยายามเข้าไปให้ความรู้แก่ชาวเขา ชี้แจงถึงผลเสียของการทำลายป่า โดยการเผาก็ตาม การเผาป่าก็ยังมีลักลอบทำอยู่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่กรณีที่เกิดขึ้นที่บริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ประมาณเดือน มีนาคม เมษายน 2541 ที่ผ่านมา เกิดไฟไหม้ป่าลุกลามเป็นบริเวณกว้าง สาเหตุจากการเผาป่าของชาวเขา ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเกือบพันครอบครัว สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลายอย่างมาก นับเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของประเทศชาติ เพราะต้องใช้เวลา ใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ไข โดยเฉพาะในยามที่ประเทศกำลังวิกฤตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบถึงสภาพการณ์อื่น ๆ เช่น ความแห้งแล้ง ฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลผลิตทางการเกษตรลดน้อยลง

2. แม้จะเป็นการศึกษาเรื่องปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา แต่ผู้ศึกษาจะเน้นเรื่องการไม่ได้รับสัญชาติไทยของชาวเขาว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาอื่นที่ตามมา

จากรายงานมีชาวเขาในประเทศไทย จำนวน 745,577 คน ได้รับสัญชาติไทยแล้ว 453,757 คน คงเหลือประมาณ 291,820 คน ที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แนวโน้มนโยบายของรัฐที่จะให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขายังมีอยู่ และยังคงดำเนินการไปเรื่อย ๆ (คดีนี้เป็นคณะกรรมการคนหนึ่งในคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขาของจังหวัดเชียงใหม่) ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราช

การกำหนดไว้ ในความเห็นส่วนตัวดิฉันค่อนข้างจะเห็นด้วยกับข้อเขียนของท่านชัชชัย นุราชพัฒน์ ที่กล่าวว่า ไม่ใช่เป็นลักษณะของการยึดเยื้อ ควรพิจารณาถึงความพร้อมของกลุ่มชาวเขาด้วย เพราะบางคนยังไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือเข้าใจภาษาไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกสำนึกในเรื่องชาติ ตลอดจนจะต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายไทยอย่างเคร่งครัดได้ เช่นเดียวกับคนไทย ดิฉันเชื่อว่าหากพวกเขาพร้อมทั้งกายและใจที่จะปฏิบัติตาม คงไม่มีคนไทยคนไหนที่จะกีดกันในการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเขา เพราะความรู้สึกของคนไทยโดยทั่วไป มีความรู้สึกที่ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว ไม่ได้มีความรู้สึกแปลกแยกหรือเหยียดหยาม เชื้อชาติ ผิวพรรณมากมายจนเป็นปัญหาเช่นบางประเทศ

3. ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขา ซึ่งผู้ศึกษาได้ยกประเด็นสภาพปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาใน 4 ประเด็น ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวบางประเด็นเป็นเรื่องที่แม้แต่ชาวเรา (คนไทย) ยังหนีไม่พ้น รัฐยังต้องให้ความช่วยเหลือจนเจือ ประคับประคอง แต่เนื่องจากความไม่พร้อม ความขาดแคลนในด้านต่าง ๆ ของประเทศเรายังมีอยู่มาก การแก้ปัญหาจึงต้องทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะเราคงต้องช่วยเหลือคนของเราซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่เป็นอันดับแรก และกระจายออกไปตามความจำเป็นและตามที่เห็นสมควร ซึ่งในส่วนของเขา รัฐก็มีได้ละเลยได้เข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ในการประกอบอาชีพของชาวเขาอยู่เสมอ บางครั้งการนำเงินงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือแทบจะสูญเปล่า เนื่องจากชาวเขาปฏิเสธเพราะยึดมั่นในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า

อย่างไรก็ตาม การจะเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของชาวเขา มิใช่จะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพียงแต่อาจจะใช้เวลา และหากประเทศไทยพร้อมที่จะรับชาวเขาให้เป็นชาวไทยเฉกเช่นคนไทยโดยทั่วไป ดิฉันคิดว่าควรเน้นในเรื่องการศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนของชาวเขา ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของการเป็นคนไทย ความจงรักภักดีต่อผืนแผ่นดินไทย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้นและการยอมรับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกปัจจุบัน

4. จากรายงานในเรื่องดังกล่าว ดิฉันเข้าใจในความรู้สึกของท่านผู้ศึกษา ที่มีความเห็นใจกับผู้ที่ด้อยกว่าและดูเหมือนว่าเขาเหล่านั้นแทบจะไม่มีสิทธิไม่มีเสียงที่จะร้องขอความเป็นธรรมจากใครได้ ซึ่งนี่คือลักษณะของคนไทย ด้วยจิตใจที่มีแต่ความเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือ เห็นใจผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยากหรือที่ด้อยกว่า อันเป็นลักษณะของชาวพุทธ ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวเขาไม่ว่าจะเป็นปัญหาใด ๆ ก็ตามเป็นสิ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วชาวเขาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชนอยู่แล้ว หากได้รับการกระตุ้นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งมี

“ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

ความเป็นกลางไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ แต่มีความปรารถนาดีและมุ่งที่จะให้สภาพของสังคมไทย คนไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยได้รับความเป็นธรรม มีความสุขสงบ ตามสมควรที่ควรจะเป็นจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่ง ขอความตั้งใจของท่านอาจารย์ ผู้ศึกษาทั้งสองท่าน ผศ.ดร.พิสวาท สุคนธ์พันธ์ และ ดร.ปฐมภรณ์ บุญปราง ได้ประสบผลสำเร็จ สมความตั้งใจ

อรชร รัตนมณี

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่

กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

Pisawat Sukonthapan: C.V.

Name: Pisawat Sukonthapan (Miss)

Nationality: Thai

Addresses:

- Faculty of Law, Thammasat University
Ta Prachan, Bangkok 10200, Thailand
Fax No.: 66 2 224 9421
E-mail: pisawat@alpha.tu.ac.th
- Mekong Region Law Center
Office of the Attorney-General Bldg.
Rachada-Pisek Road, Bangkok 10900, Thailand
Fax No.: 66 2 541 2848; Tel. No.: 66 2 513 4773
E-mail: mrlcbkk@loxinfo.co.th

(Home Add.) - 100/246 Moo-Bam Amorn-Pan 9 (Soi 9)
Soi Senanikom 1
Phaholyothin 32
Bangkok 10230, Thailand
Tel. Nos.: (66 2) 570 2906 & (66 2) 570 3837

(Apt. Add.) - Room 2306
Amarin Apartment
Trok Wang Lang
Aroon Amarin Road
Bangkok 10700, Thailand
Tel. Nos. (66 2) 412 0076 - 9 Ext. 2306

Education:

- L.L. B. (Thammasat University, Bangkok, Thailand)
- LL.M. (Institute of Air and Space Law, McGill University, Montreal, Canada)
- Diploma in International Law & Development (Institute of Social Studies, The Hague, The Netherlands)
- J.S.D. (Stanford Law School, California, U.S.A.)

Languages: Thai & English

Scholarships/Grants/Assistance Received (from) (incl.)

- Institute of Air and Space Law
- The Netherlands Government
- Harvard-Yenching Institute
- The Asia Foundation
- International Federation of Phonogram and Videogram Producers (IFPI)
- John M. Olin Program in Law and Economics, Stanford Law School
- Institute of International Studies, Stanford University
- The Association for Overseas Technical Scholarship (AOTS)

Employment: -

Present

- Thammasat University Law School
- Executive Director, Mekong Region Law Center (MRLC),
- Legal counselor, Marut Bunnag International Law Office

Past

Subjects taught:

- Laws concerning Investment (both at the LL.B. level and the LL.M. level); Intellectual Property Law (LL.B. level);
- Copyright Law (Graduate Diploma in Business Law level, and LL.M. level); and,
- Air Law (LL.M. level)

Lectures & Talks
at/for other institutions
(incl.)

- Copyright Law (Wisconsin Law School, at Madison, U.S.A.) (2 weeks, March 1997)
- Copyright Law (Saint Louis University Law School, U.S.A.) (5 weeks, around mid of March – April 1997)
- Copyright Law (The Institute of Legal Education of the Thai Bar Association) (1996 & 1997 academic years - the daytime class)
- Intellectual Property Law (The Judicial Training Institute, Office of the Judicial Affairs, Ministry of Justice) (The latest lecture was on 17 August 1998)
- Introduction to Copyright Law (MRLC) (This was part of the 1-week course organized for lawyers and government officers from Cambodia, Lao P.D.R, Thailand, and Vietnam) (March 1998)
- Legal Drafting (emphasizing drafting the law to comply with international obligations and focusing on the TRIPs Agreement) (This was part of the 1-week course organized for young legal officers Lao P.D.R.) (MRLC) (August 1998) (UNDP and the Lao Ministry of Justice requested the MRLC to organize this course, with the UNDP's support.)

Researches and
Papers done/written
(incl.):

1. Copyright Laws of the ASEAN Countries: Protection of Foreign Works (funded by The Asia Foundation) (in English) (1985)
2. Obligations Under the Berne Convention and the Rome Convention as Incorporated in the TRIPs Agreement (paper presented in Nepal, August 1996) (in English)
3. Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights under the TRIPs Agreement: Protection Against Unfair Competition including Protection of Undisclosed Information (paper presented in Nepal, August 1996)
4. Standards Concerning the Availability, Scope and Use of Intellectual Property Rights under the TRIPs Agreement: Copyright and Related Rights Information (paper presented in Nepal, August 1996)
5. Textbook on Intellectual Property Law (the parts on 'An Introduction to Intellectual Property Law' and 'International Intellectual Property') (The Institute of Legal Education, The Thai Bar Association) (1996, reprinted in 1997)

Pisawat Sukonthapan: C.V.
(page 3)

Other Experience (incl.)

Present

- Member of the Legal Sub-committee of The Federation of the Thai Industries

Past

- Member of the Sub-committee to draft a law to give legal protection for undisclosed information (to comply with the TRIPs Agreement)
- Member of the Sub-committee to draft a law to amend the Trade Mark Act of 1991 and to give protection for geographical indications (to comply with the TRIPs Agreement)
- Member of the Special Committee on Copyright (considering the bill that was passed into the Copyright Act of 1994) (House of the Representatives)
- Member of the Special Committee on Copyright (considering the bill that was passed into the Copyright Act of 1994) (Senate)
- Member of the World Intellectual Property Organization (WIPO) special mission to Nepal in August 1996 to talk on the TRIPs Agreement
- Member of the Sub-committee to screen potential candidates for the Central Intellectual Property and International Trade Court associate-judgeships (1997)

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ปฐมภรณ์ บุษปธำรง (Pattamaporn Busapathumrong)

การศึกษา

ปริญญาเอก D.S.W., 1994, University of Ponsylvarin (U.S.A.)
Comparative Social Policy.

ปริญญาโท A.M., 1987, Stanford University (U.S.A.), Social
Anthropology,

ปริญญาตรี สมบ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิต), 2526, *
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การทำงาน

ปัจจุบันรับราชการเป็นอาจารย์ประจำสาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงาน

บทความ Wthe Model of Welfare Mix and the Contribution to Social
Development and Social Change:A Case Study of Low-
Income Working Mothers in Manufacruring Industries in
Thailand," Paper presented at the ASEAN conference on
Social Work Education, Sarawak, Malaysia, August 1995.

บรรยายพิเศษ ได้รับเชิญบรรยายพิเศษเรื่อง "Social Welfare System in
Thailand" Department of Social Administration, Yonsei
University, Seoul, Korca. May 1994.

งานวิจัย เป็นผู้วิจัยร่วมในโครงการวิจัยชุด ทางเลือกนโยบายนำเข้าแรง
งานข้ามชาติฯ (ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว.)

.....